

בבא קמא מ"ח

האם כשקיבל שמירה קיבל את שמירת הסתפקו בגמרא, מה הדין כשבעל החצר נתן עצמו או גם את שמירת אחרים רשות להכניס את השור לחצרו, וקיבל עליו את שמירת השור, לרבנן בסתם ולרבי כשקיבל שמירה במפורש. האם הוא קיבל עליו רק את שמירת עצמו שהשור שלו לא יגחנו, ושכלבו לא ישכנו. או שקיבל גם²³¹ את השמירה מאחרים. ומביאה הגמרא ראייה ממה שרבי יהודה בר סימון שנה בסדר נזיקין של בי קרנא, הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ואכלן פטור. ואם הכניס ברשות, חייב. ולכאורה הפטור והחייב הוא בעל החצר²³², ומכאן שבעל החצר קיבל עליו גם שהפירות לא יוזקו על ידי אחרים. דוחה הגמרא ואומרת שהפטור והחייב הוא בעל השור. אם הכניס את פירותיו ברשות, היא שן ברשות הניזק²³³ ובעל השור חייב. ואם הכניס את הפירות שלא ברשות, הוא שן ברשות הרבים, ובעל השור פטור על שן ברשות הרבים.

הכניס שורו לחצר שלא ברשות ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו, הכניס שורו ובא שור ממקום אחר ונגחו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ונגחו, פטור. ואם הכניס ברשות, חייב. ולכאורה כוונת הברייתא בפטור ובחייב הוא בעל חצר, וראייה שכשנתן רשות הוא קיבל עליו גם שמירה מעלמא ולא רק ממנו? דוחה הגמרא ואומרת, שהפטור והחייב הוא בעל השור. שואלת הגמרא, מה ההבדל בין ברשות ובין שלא ברשות, הרי אין בקרן הבדל בין חצר הניזק לרשות הרבים? עונה הגמרא, הברייתא היא כרבי טרפון שאמר, משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם. ברשות היא קרן בחצר הניזק ובעל השור חייב לשלם נזק שלם. ושלא ברשות, היא קרן ברה"ר ובעל השור פטור מנזק שלם ואינו משלם אלא חצי נזק.

רבא חייב את האשה שנכנסה לאפותי וכדי לאפות, ובאה עז של בעל הבית ואכלה את הבצק ונתחממה ומתה. ורבא חייב אותה לשלם את דמי העז. שואלת הגמרא, האם רבא חולק על רב שאמר שאומרים היה לה שלא תאכל? אומרת הגמרא, שרב אמר שבמשנה אם הבהמה של בעל החצר אכלה את הפירות שאחר הכניס לחצר שלא

231 תוס' מקשה הרי אמרנו לעיל שקיבל שמירה אפילו נשברו ברות מצויה. וי"ל שהספק הוא אם הוא דיחוי בעלמא או לא. ועי"ל שהספק הוא אם קיבל עליו גם שמירה מבהמות של אחרים שלא היה לו להעלות בדעתו שיכנסו לחצר ויגחו את השור. אבל פשוט שקיבל עליו שמירתו אם השור יצא מהחצר ושם יבואו שוורים וינגחו אותו. תוס'.

232 ולא אומרים שילך ויתבע את בעל השור מפני שמדובר שהם של חש"ו שאינם בני תשלומים. או שהוא יתבע את בעל החצר, ובעל החצר יתבע את בעל השור. תוס'.

233 כיון שבעל החצר נתן לבעל הפירות רשות להכניס לחצר הוא הקנה לו מקום בחצר ודינו כשן ברשות הניזק. וחצר השותפין שפטור בה על השן והרגל הוא כשבהמה של אחד השותפים אכלה פירות של השותף השני. רש"י.

ברשות ומתה. בעל הפירות פטור מפני שהכניס פירותיו לחצר שלא ברשות, ולא קביל עליו את שמירת בהמותיו. אבל כאן האשה נכנסה לאפות בבית ברשות וקיבלה עליה את שמירת בהמתו של בעל הבית²³⁴.

משום שבעל הבית הסתלק משום ושואלת הגמרא במה זה שונה ממה ששנינו, האשה צניעות והשמירה מוטלת עליה שנכנסה לטחון חטים אצל בעל הבית שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור, ואם הוזקה חייבת. ורק מפני שנכנסה שלא ברשות חייב על מה שהזיקה לבהמה אבל אם נכנסה ברשות פטורה? עונה הגמרא, שבאשה שנכנסה לטחון חטים בעל החצר אינו צריך להסתלק מהחצר, ושמירת בהמתו מוטלת עליו. אבל באשה שנכנסה כדי לאפות, היא מגלה את זרועותיה בשעת הלישה, ובעל החצר הסתלק מהחצר משום שהדבר אינו צנוע. ושמירת בהמותיו מוטלת על האשה.

אמר רבא, הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בה בורות שיחין ומערות, בעל השור חייב בנזקי חצר, ובעל חצר חייב בנזקי הבור, אם הפקיר רשותו. ואף על גב שכתוב: "כִּי יִכְרֶה אִישׁ בַּר" ²³⁵ הוא בבור ברשות הרבים שלא עליו מוטל למלאותו. אבל כאן כיון שהיה לו למלאות את הבור לפני שהפקירו ולא מלאו, הוא כמי שכרה אותו וחייב כמי שנותן תקלה ברשות הרבים.

הכניס שורו שלא ברשות והזיק אמר רבא, הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא את בעה"ב ברשות והזיק את בעל הבית, או בעל הבית הוזק בו

חייב, רביץ פטור. ואומרת הגמרא שאין הכוונה שהזיק ברביצתו או שנתקלו בו, אלא שהרביץ גללים וכליו של בעל הבית נטנפו מכך²³⁶, ופטור כיון שהגללים הם בור ובור פטור על נזקי כלים. שואלת הגמרא, הסבר זה טוב לשמואל הסובר שכל תקלה הוא בור. אבל לרב הסובר שעד שמפקיר, התקלה אינו בור אלא ממון המזיק, אי אפשר לומר זאת? עונה הגמרא סתם גללים האדם מפקיר אותם.

אמר רבא, נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית

²³⁴ ולא מפי שמי שנכנס ברשות קיבל את שמירת בהמותיו של בעה"ב, שהרי רבא הוא שתירץ לעיל כולה רבנן היא ואמר שבעל קדירות שנכנס ברשות לא קיבל עליו שמירה. אלא כמו שהגמרא מפרשת לקמיה שכדי לאפות צריך צניעות ובעל החצר הסתלק. והגמרא שהקשתה מהאשה שנכנסה לטחון משום דלא הסיקה שזה הטעם רש"י. התוס' כתבו שהגמרא הקשתה מהאשה שנכנסה לטחון משום שהגמרא חשבה שבעל הבית מסתלק משום יחוד. תוס'.

²³⁵ והיה צריך לפטור את בעל החצר. וא"ת כ"ש שאם לא ממעטים שור היה צריך לפטור את בעל החצר ולחייב את בעל השור. וי"ל שאע"ג שאמרו איש בור ולא שור בור והיה ראוי לפטור כל אדם בבור שכרה שור, ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר שיש כאן שלא יתחייב שום אדם בבור שכרה שור. אין סברא לדרוש כך אלא כיון שעליו למלאותו הוא כמי שכרה. ונראה שאפי' אם חפרו אדם בר חיובא בעל החצר חייב בנזקי הבור והחופר משלם נזקי החצר וצ"ע. תוס'.

²³⁶ ודוקא כליו אבל אם הוא עצמו הוזק בעל השור חייב ולא פוטרים משום איש בור ולא שור בור שכל דבר שהיה בשעת נפילה שלו כגון גללים וכגון שנפלה גמלו ולא העמידה מחייבים משום בור ואע"ג שלא כרה אותו אלא הגמל כרהו. כיון דבשעת נפילה הוא שלו ועליו לסלקו כמו שכרה בור בעצמו ואף על גב שהפקירו אחר זמן. ולא דומה לשורו שחפר בור ברשות הרבים שהחפירה אינה שלו ולדליל שאינו שלו שנקשר ברגל התרנגול מאליו. רש"י

הוֹזֵק²³⁷ בו חייב, הוֹזֵקוֹ²³⁸ בעל הבית פטור²³⁹. אמר רב פפא, דין זה לא נאמר אלא, כשלא ידע בו, אבל אם ידע בו והוֹזֵקוֹ בעל הבית חייב. משום שיכול לומר לו, למרות שיש לך רשות להוציאני אין לך רשות להוֹזֵקני.

שניהם ברשות הרבים או בחצר השותפים, או שניהם שלא ברשות, כגון ששניהם רצים ברשות הרבים²⁴⁰, הוֹזֵקוֹ זה את זה חייבין, הוֹזֵקוֹ זה בזה פטורין. מפני שבנוזקין יש הבדל בין מתכוון לשאינו מתכוון²⁴¹, רק אם שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות. אבל אם אחד ברשות ואחד שלא ברשות, זה שברשות פטור, בין מהוֹזֵק בידים ובין מהוֹזֵק שממילא, כשלא ידע ממנו²⁴², וזה שלא ברשות חייב.

נפל לבור והבאיש מימיו בשעת נפילה והבאיש אחר נפילה לשמואל פטור
אמר רבא, מה שהמשנה אומרת נפל לבור חייב הבאיש אחר נפילה בשעת נפילה. אבל אם הבאיש מימיו לאחר נפילה פטור, מפני שהשור הוא בור והמים הם כלים ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים. מפני שכל החפצים שהוֹזֵקוֹ הוא מיתתם הם ככלים שלא חייב עליהם בבור. ושואלת הגמרא שדבר זה הוא נכון לשמואל שאמר שכל תקלה היא בור. אבל לרב שאמר שאינו בור עד שיפקיר את התקלה, הרי הוא חייב מדין שור שחייב על הכלים וגם אם הבאיש את המים אחרי הנפילה בעל השור צריך להיות חייב? אלא כך אמר רבא, לא שנו אלא שהמים הבאישו מהטיט שעל גופו של השור. אבל הבאיש מריחו פטור, מפני שהוא 'גרמא בעלמא'²⁴³.

היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר
הגמרא שואלת על מה ששנינו במשנה היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר, הרי הוא שור

237 עמד במקומו ובעל הבית נתקל בו. רש"י.

238 בין במתכוון ובין שלא במתכוון כשהוֹזֵק בידים נקרא הוֹזֵק. רש"י.

239. תוס' הקשו מהמשנה בפרק המניח דף לב במבצע שחייב כשמבקע ברה"י והוֹזֵק ברה"י אחר, אבל הוֹזֵק באותו רשות היחיד פטור. וי"ל שהגמרא חשבה ששם פטור משום שיש שני ספיקות, שמא לא תהא בקעת נתזת, וגם שמא לא יבא שום אדם שם ויוזק. תוס'.

240 רש"י מפרש שניהם ברשות ברה"ר, שלא ברשות כששניהם רצים ברה"ר והתוס' מקשה שדבר זה נשנה במשנה בפרק המניח דף ל"ב. ונראה לפרש כגון שנכנס לחצר בעה"ב שלא ברשות, או ברשות שיש לו להעלות בדעתו שכמו שנתנו לו רשות נתנו רשות לאחר, או כמו שהוא נכנס שלא ברשות שמא גם אחר נכנס שלא ברשות. ולכן חייבים כשהוֹזֵקוֹ זה את זה אפי' שהוֹזֵקוֹ שלא מדעת. אבל אחד ברשות ואחד שלא זה שלא ברשות יש לו להעלות בדעתו שיש מי שנכנס ברשות, וזה שנכנס ברשות אין לו להעלות בדעתו בזה, ואם שלא מדעת הוֹזֵקוֹ ברשות פטור שלא ברשות חייב. תוס'.

241 ובמה ששנינו בהמניח שנים שהיו מהלכין בדרך והוֹזֵקוֹ זה את זה פטורים. י"ל שהוֹזֵקוֹ הוא הוֹזֵקוֹ לא דייק בלשון. רש"י.

242 רש"י מפרש דוקא כליו אבל הוא עצמו, חייב בעל השור ולא פוטרים משום איש בור ולא שור בור ומשמע מתוך רש"י שלמה שמסיקים סתם גללים אפקורי מפקר להו לא פוטרים אלא כליו דוקא אבל הוא עצמו חייב. ולר"י נראה דודאי מעיקרא לפי ה"ד שלא הפקירם לא פטר אלא כליו, אבל לפי המסקנא שאמר שמפקירם אפי' הוא עצמו פטור כמו שבמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס ונפילת גמלו מעמידים שנתקל ונתקל בו גמלו או בדרך שהנהר מתפשט שהוא פושע אבל כאן שלא פשע אע"פ שאם לא היה מפקיר היה חייב לסלק מ"מ כשהפקיר פטור. ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחוזר ממה שלא פטר אלא כליו. ומפקיר נזקין זה שלאחר נפילת פשיעה נחשב פושע כשמכניס שורו שלא ברשות שדרכו להרביץ גללים. תוס'.

243 הסרחון של הנבלה בא לאחר זמן מאליו והנבלה גרמה לסרחון בגרמא בעלמא. רש"י.

תם שפטור מכופר? אמר רב, המשנה מדברת בשור שמועד ליפול על בני אדם בבורות. שואלת הגמרא, אם כך השור התחייב סקילה כשנגח והרג אדם בפעם הראשונה וכיצד נעשה מועד²⁴⁴? אמר רב יוסף, שהשור ראה עשב ירוק על פי הבור ובא לאכלו ונפל. וכיון שלא התכוון לנפילה²⁴⁵ לא התחייב סקילה²⁴⁶. שמואל אמר, המשנה היא כרבי יוסי הגלילי הסובר ששור תם משלם חצי כופר, ומדובר בתם שאם היו אביו או בנו בתוכו בעל השור משלם חצי כופר.

עולא אמר כריה"ג שאמר כר' טרפון שקרן משלם בחצר ניזק שלם וכן כופר שלם שאמר שקרן בחצר הניזק משלם נזק שלם. וכמו שברשות הניזק קרן משלמת לרבי טרפון נזק שלם, כך אם הרג ברשות הניזק משלם לרבי יוסי הגלילי כופר שלם. שואלת הגמרא, לעולא מובן מה שהמשנה אומרת היה אביו או בנו לתוכו, אבל לשמואל מדוע שנינו אביו או בנו, אפילו באדם אחר יהיה חייב? עונה הגמרא, שהמשנה אומרת אביו או בנו שבדרך כלל הם שנמצאים בחצר.

אמר רב הלכה כתנא קמא, ובעל הבית שנתן רשות להכניס לחצרו נחשב שקיבל עליו שמירה. ושמואל אמר, הלכה כרבי, ואין בעל הבית חייב עד שיקבל עליו לשמור²⁴⁷.

כנוס שורך ושמרו הזיק חייב הוזק תנו רבנן, בעל החצר שאמר לבעל השור 'כנוס פטור כנוס שורך ואני אשמרנו שורך ושמור עליו', אם השור הזיק חייב ואם הוזק פטור. ואם אמר לו 'כנוס שורך ואני אשמרנו', אם הוזק חייב ואם הזיק פטור.

244 במועד לנגיחות אפשר להעמיד כשהשור ברח, או כשאין מכירים את השור, או כשהוזמו זוממי זוממים אבל כאן א"א לומר זאת. רש"י.

245 אבל בנפילה האחרונה התחייב כופר אפי' שלא התכוון לנפילה ואע"פ שאין השור בסקילה ורב אמר לעיל דף מד פטור מזה ומזה. הוא פטר במועד לנגיחות בכוונה וערק לאגם ונגח פעם ד' שלא בכוונה מגזירת הכתוב השור יסקל וגם בעליו וגו' כל זמן שאין הנפילה הכותל ואינו נחשב מועד אלא מחמת הראשונות. ומקשה שזה דוחק העדאתו אינה אלא לכופר של שן ורגל בחצר הניזק. כמו שהעמדנו ברגל שדרסה ע"ג תינוק בחצר הניזק שיש כופר ברגל ואע"ג שהוא שלא בכוונה ואין השור בסקילה. וכן בחזא ירוקא ונפל היא תולדה של שן, שמתכוון להנאתו. ואפי' שהוא משונה כיון שהועד הוא דרכו. הוא ואי אפשר להעמיד את הנפילה האחרונה במתכוין, והשור בסקילה. מפני שלגבי כוונה הוא תם הוא ואין בו כופר שהרי כל כמה שלא ראה ירוקא לא הועד. רש"י.

246 התוס' מסביר שרש"י העמיד את הגמרא לעיל בהתחכך בכותל שבג' פעמים הראשונים לא היתה כוונתו להתחכך אלא בכוונה להפיל על האדם, ופטור על האחרונה שהיתה להתחכך, והראשונות הועילו שנעשה מועד ובאחרונה הוא משונה קצת שארן בנפילת הכותל ואינו מועד אלא מחמת הראשונות. ומקשה שזה דוחק שנחשב משונה מה שעושה להנאתו לאכול ירוקא או להתחכך. וגם תמוה לומר שהוא מועד בהפלת הכותל האחרונה שהיתה שלא בכוונה, על ידי הראשונות שהיו בכוונה. וצ"ל שכשאמרו כאן במועד ליפול על בני אדם בבורות, לא הזכיר בני אדם אלא בשביל האחרונה שבג' הראשונות לא חוששים אלא שיהא מועד ויעשה דרכו להפיל עצמו בבור כדי לאכול הירק. תוס'. ושמואל אמר הלכתא כרבי. לכאורה נראה להלכתא כשמואל בדיני וצ"ע דרבא קאמר לעיל הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנוזק חצר משמע אבל ברשות פטור ואי כרבי אפי' ברשות חייב דלרבי סתמא חייב בעל השור וכולה סוגיא דלעיל מסיק רבא כרבנן ואפי' נשברו ברוח ואפי' חנק עצמותוס'

247 ושמואל אמר הלכתא כרבי. לכאורה נראה שהלכה כשמואל בדיני וצ"ע שרבא אמר הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנוזק חצר. משמע אבל ברשות פטור ואם כרבי אפי' ברשות חייב שלרבי בעל השור חייב בסתם. ובכל הסוגיא לעיל רבא מסיק כרבנן ואפי' נשברו ברוח ואפי' חנק עצמו. תוס'.

שואלת הגמרא, והרי מהרישא על הסיפא²⁴⁸. מהרישא משמע שרק בגלל שאמר לו שישמור עליו חייב, אבל אם לא אמר לו כלום פטור משמע שבסתם בעל החצר מקבל עליה שמירה. ואילו מהסיפא משמע שרק בגלל שבעל החצר אמר ואני אשמרנו פטור, אבל בסתם בעל השור חייב²⁴⁹, שבסתם הוא לא מקבל עליו שמירה, כרבי? אמר רבי אלעזר, חכמים שנו את הרישא, ורבי שנה את הסיפא. רבא אמר, הברייתא כולה היא כחכמים, וגם אם בעל החצר אמר כנוס שורך ולא אמר ואני אשמרנו הוא קיבל בסתם את השמירה. ואגב מה ששנו ברישא ושמרו, שנו בסיפא ואני אשמרנו.

ר"פ א' כולה רבי היא וסבר לה רב פפא אמר, הברייתא כולה כרבי וגם בסתם אם הזיק חייב ואם הוזק פטור. והתנא סובר כרבי טרפון לגבי קרן בחצר הניזק שמשלם נזק שלם. וברישא נאמר כנוס שורך ושמרו הזיק חייב הוזק פטור לחייבו נזק שלם, אם שורו של בעל החצר הוזק על ידו, שכיון ולא הקנה לו מקום בחצר, היא קרן בחצר הניזק שמשלם נזק שלם. ואם לא אמר לו שמרו הקנה לו מקום בחצר והיא כחצר השותפין, ולכן אינו משלם אלא חצי נזק.

²⁴⁸ כל הסוגיא כרבא לעיל אבל לר"ז לא קשה כלל מהרישא לסיפא וכולה כרבי. בסתם שניהם פטורין בין ברישא בין בסיפא, שאין כל אחד מקבל עליו שמירת חבירו, ולרבנן בסתם שניהם חייבים. תוס'.
²⁴⁹ כאן לא מתרצים נעשה כמו שמתרצים בפרק קמא דקדושין (דף ה:): בנתן הוא ואמרה היא מקודשת, נתנה היא ואמר הוא אין מקודשת. משום שכאן יש תירוץ אחר, תברא מי ששנה זו לא שנה זו. אבל שם א"א לומר תברא שאין מחלוקת בדבר. תוס'.

